

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора педагогічних наук, професора, завідувача кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка Пахомової Наталії Георгіївни на дисертаційну роботу Синиці Аліни Олександрівни на тему «Логопедичний супровід дитини раннього віку з церебральним паралічем» представлену на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.03 – корекційна педагогіка

Актуальність теми дисертаційної роботи. Зміни у сучасному освітньому просторі вимагають підвищеної уваги суспільства до проблем дітей з особливими освітніми потребами, зокрема дітей раннього віку з церебральним паралічем. Враховуючи вплив та наслідки складної ситуації в країні, необхідне переосмислення ролі системи корекційної та реабілітаційної допомоги у розв'язанні наслідків несприятливих умов життя та визнання безперечної вагомості абілітаційного і реабілітаційного фактору як феномену життєзабезпечення кожної дитини, яка потребує якісного покращення процесу соціалізації. Тому, цілком очевидно, що напрям наукового пошуку, представленого в дисертаційній роботі Синиці Аліни Олександрівни є актуальним і своєчасним не лише для педагогічної науки і практики. Дисертаційна робота Синиці А. О. є завершеним психолого-педагогічним авторським надбанням, зорієнтованим на ґрунтовне вивчення проблеми логопедичного супроводу дитини раннього віку з церебральним паралічем.

Насамперед, вважаємо за необхідне наголосити на тому, що автору вдалося всебічно в теоретико-методологічному і практичному ракурсі розкрити актуальність виконаної наукової роботи. Дослідження доводить, що в умовах сучасних змін в системі спеціальної освіти першочергового значення набуває проблема забезпечення ранньої допомоги дітям з інвалідністю та їх родинам,

оскільки саме запровадження комплексної медико-психолого-педагогічної підтримки зосереджено на організації всебічного, безперервного супроводу таких дітей, починаючи саме з раннього віку.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано відповідно до тематичного плану кафедри логопедії та логопсихології Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.

Тема дисертації затверджена вченою радою НПУ ім. М.П. Драгоманова (протокол № 1 від 28 січня 2016 року), заочною радою в Національній академії педагогічних наук України, Міжвідомчою радою з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології (протокол № 4 від 26 квітня 2016 р.).

Наукову новизну одержаних результатів, їх значення для науки й практики. Даючи оцінку найсуттєвішим здобуткам дисертаційної роботи, вважаємо за необхідне вказати на результати, що мають безперечну новизну, зокрема, вперше визначено та обґрунтовано критерії готовності логопеда та фахівців (лікарів, психологів) до взаємодії із сім'єю дитини раннього віку з церебральним паралічем; встановлено показники готовності батьків дітей з церебральним паралічем до взаємодії з фахівцями міжгалузевої команди; обґрунтовано та розроблено міжгалузеву «Комплексну програму логопедичного супроводу дитини раннього віку з церебральним паралічем», що включає дизайн та його зміст; визначено напрями, зміст та шляхи впровадження логопедичного супроводу дитини раннього віку та її родини у роботу закладів різного підпорядкування (лікувальних та освітніх); створено та апробовано методичний інструментарій ранньої логоінтервенції «У ритмі Метелика».

Наукове та практичне значення роботи полягає у тому, що Синицею А.О. розроблено діагностичний інструментарій визначення стану логопедичного супроводу дитини раннього віку з церебральним паралічем та її родини; розроблено, апробовано авторську міжгалузеву програму логопедичного супроводу та підготовлено до використання у закладах системи освіти, охорони здоров'я і соціальної допомоги родинами, які виховують дітей раннього віку з церебральним паралічем; представлено сучасний дизайн та зміст логопедичного

супроводу таких дітей, автономний сімейно-орієнтований змістовий сегмент «LogoАбетка».

Результати, отримані авторкою у процесі наукового пошуку, безперечно мають значення для розвитку вітчизняної науки і практики, що полягає в тому, що у межах комплексного медико-психолого-педагогічного напрямку представлено форми взаємодії з родиною, яка виховує дитину з церебральним паралічем із залученням фахівців різного профілю.

Результати дослідження можуть бути використані під час професійної підготовки у закладах вищої освіти фахівців за спеціальностями 016.01 Спеціальна освіта (Логопедія), 053 Спеціальна психологія; при виконанні здобувачами вищої освіти кваліфікаційних робіт та реалізації наукових досліджень.

Матеріали дослідження апробовано на науково-практичних конференціях, у тому числі й міжнародних, всеукраїнських та ін. Результати дослідження висвітлено у 14 (з них 10 одноосібних) публікаціях автора, з них: 7 – у фахових виданнях України; 2 – у закордонних колективних монографіях; 4 – у тезах конференцій; 1 – інші видання.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Детальне ознайомлення з текстом дисертації Синиці А.О. дає підстави стверджувати, що підхід автора до окресленої в роботі проблеми логопедичного супроводу дитини раннього віку з церебральним паралічем відзначається фундаментальністю дослідження. Структура дослідження свідчить про послідовність, логічність і системність викладу змісту дисертаційної роботи. Глибоке усвідомлення проблеми дослідження дозволили здобувачці коректно визначити науковий апарат дослідження, зокрема, сформулювати його мету й завдання, що й уможливило оптимальне визначення загальної стратегії наукового пошуку.

Дисертація ґрунтується на широкій джерельній базі. Автором проаналізовано 227 джерел, з них 63 – іноземною мовою, в яких досліджувана проблема

розглядається під кутом зору різних наукових галузей, що створило передумови для системного та різнобічного висвітлення теми. Підвищенню ступеня обґрунтованості отриманих результатів сприяло використання у процесі дослідження робіт вітчизняних і зарубіжних авторів (дисертації, монографії, публікації у періодичних виданнях тощо).

Структура та зміст дисертації, її завершеність та відповідність встановленим вимогам щодо оформлення.

Оцінюючи зміст та завершеність дисертації Синиці Аліни Олександрівни відзначимо, що вона є цілісним структурованим дослідженням, зберігає логічну послідовність і комплексність викладення матеріалу як на рівні роботи у цілому, так і в межах кожного окремого розділу; складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний зміст дисертації викладено на 266 сторінках, з яких основного тексту – 195 сторінок.

Необхідно відзначити ретельно розроблену структуру дисертаційної роботи, яка вирізняється логічною послідовністю, змістовністю як на рівні дослідження в цілому, так і в середині кожного розділу. Положення дисертації, які виносяться на захист, впливають із чіткої побудови категоріального апарату, логіки проведеної роботи та відтворюють послідовність і репрезентативність викладу основних результатів дослідження. Це позитивно характеризує науковий стиль роботи і дає вичерпні уявлення про межі дослідження та його концептуальні позиції. Обґрунтованість методологічних основ та їх концептів взаємоузгоджені та вмотивовані, й віддзеркалюють зміст дослідження. Отже, структура дисертації продумана, експериментальні матеріали дослідження пройшли відповідну апробацію.

Теоретично вагомими є матеріали першого розділу **«Проблема розвитку дитини з церебральним паралічем у теорії та практиці (медичний, логопедичний, психологічний аспекти)»** де здійснено системний науково-теоретичний аналіз з теми дослідження, проаналізовано стійку тенденцію до збільшення кількості дітей з ЦП; доведено багатоваріативність визначення понять

«дитячий церебральний параліч», «логопедична допомога», «логопедичний супровід»; представлено багатовекторність трактувань особливостей розвитку дітей з ЦП. Дисертанткою наголошено на наявності протиріч між вимогами сьогодення та можливостями таких дітей до інтеграції в освітній простір, починаючи з раннього віку. Здійснений Синицею А.О. теоретичний аналіз мовленнєвого онтогенезу дитини раннього віку в нормі та з ЦП дозволив встановити, що усі діти з ЦП мають труднощі розвитку мовлення із самого раннього віку. Аналіз змісту існуючих лікувально-абілітаційних/реабілітаційних та корекційно-розвиткових програм засвідчив, що вони базуються лише на формуванні однієї або декількох складових розвитку дитини з ЦП. Відчутною є недостатність організації та забезпечення міжгалузевої взаємодії щодо психомовленнєвого розвитку дітей раннього віку з ЦП.

Вагомим, добре продуманим та послідовним є другий розділ **«Дизайн діагностичного дослідження актуального стану логопедичного супроводу дитини раннього віку з церебральним паралічем»**, де автором розроблено сучасний дизайн діагностичного дослідження та необхідний інструментарій, який дозволив визначити актуальний стан логопедичного супроводу дитини раннього віку з ЦП. Визначено та обґрунтовано критерії і показники та базові структурні компоненти логопедичного супроводу дитини раннього віку з ЦП. Отримані кількісні та якісні показники стану логопедичного супроводу дитини раннього віку з ЦП дозволили констатувати, що сучасна організація та зміст корекційно-реабілітаційної роботи із зазначеною категорією дітей є недосконалими, недостатньо міжгалузево узгодженими, що не забезпечує повноцінний логопедичний супровід та перешкоджає гармонійному розвитку потенційних можливостей дитини раннього віку з ЦП.

Особливої уваги заслуговує зміст третього розділу роботи **«Міжгалузева комплексна програма логопедичного супроводу дитини раннього віку з церебральним паралічем»**, його теоретична та практична значущість. Автором розроблено міжгалузеву «Комплексну програму логопедичного супроводу дитини раннього віку з церебральним паралічем», у змісті якої виокремлено інтегральні

напрями, що дозволяють реалізувати сучасний підхід та забезпечити всебічний розвиток потенційних можливостей дитини раннього віку з ЦП та її родини, зокрема забезпечити підготовку фахівців-логопедів до організації та здійснення логопедичного супроводу таких дітей.

Цінним на наш погляд є запропонована авторська методика ранньої логоінтервенції «У ритмі Метелика», яка передбачає міждисциплінарну логокорекційну роботу. Ця методика включає основні напрями та зміст роботи логопеда з дитиною раннього віку з церебральним паралічем, а також окреслює напрями та зміст логопедичного супроводу сім'ї та корекції батьківсько-дитячих стосунків. Безперечно вагомим здобутком є автономний сімейно-орієнтований сегмент «LogoАбетка». В основу цього напрямку автором покладено результати системного аналізу складної структури мовленнєвого порушення та його вплив на загальний психомовленнєвий розвиток дитини раннього віку з церебральним паралічем. Практично значущим є розміщення методичних матеріалів на Google-диску.

Представлений дисертанткою аналіз результатів формувального експерименту свідчить про ґрунтовність проведеної експериментальної роботи і ефективність авторської програми та можливість впровадження її в систему комплексної допомоги дітям із церебральним паралічем та їх родинам.

Дисертація Аліни Олександрівни Синиці засвідчує здійснену ґрунтовну пошукову й аналітичну роботу, опрацювання та узагальнення значного масиву інформації. Текст дисертації виконано в науковому стилі, представляє достатній рівень теоретичної та наукової підготовки, засвідчує практичний досвід, вміння обґрунтовувати наукові положення та висвітлювати загальні результати. Оцінювання змісту дослідницької роботи дозволяє стверджувати, що поставлена в ній мета у процесі вирішення головних завдань досягнута, а дисертація є завершеною науковою кваліфікаційною працею.

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації. Представлений автореферат відповідає вимогам МОН України до оформлення такого типу робіт на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук.

Зазначимо, що зміст реферату та основні положення дисертаційної роботи Синиці Аліни Олександрівни є ідентичними. Реферат стисло передає зміст дисертації і не містить наукових висновків, які відсутні в дисертації.

Дисертаційна робота не містить плагіату, що підтверджено документами перевірки.

Дискусійні положення та зауваження.

Разом з позитивною загальною оцінкою дисертаційної роботи, вважаємо за доцільне висловити автору деякі критичні міркування та побажання щодо перспектив її подальших досліджень.

1. У дисертації представлено глибокий теоретичний аналіз проблеми розвитку дитини з церебральними паралічем з позиції міжгалузевого та мультидисциплінарного підходів, що враховує медичний, логопедичний і психологічний аспекти. На нашу думку, більш точним у контексті реалізації логопедичного супроводу дітей із ЦП є врахування інтегративного підходу, як одного з методологічних основ корекційного процесу, що передбачає об'єднання його елементів у цілісність та взаємопроникнення їх, а саме медичних, педагогічних і психологічних складових у процесі логопедичного супроводу зазначеної категорії дітей.

2. Глибина та об'ємність дослідження, кількість залучених до експерименту респондентів (батьків, фахівців тощо), аналіз емпіричних даних вказують на чіткий алгоритм організації дослідження. Проте, на наш погляд, підкреслило би значущість дослідження та його достовірність використання не лише опитувальників, але й адаптованих методик при дослідженні стану та особливостей надання клініко-логопедичної допомоги дітям раннього віку з церебральним паралічем за визначеними критеріями, які б дали змогу виявити ефективність запропонованої міжгалузевої комплексної програми.

3. У роботі дисертант акцентує увагу на необхідності співпраці фахівців різних галузей знань для організації та здійснення логопедичного супроводу. На нашу думку, потребує більш детального роз'яснення склад цієї команди в залежності від закладів його реалізації, зокрема ІРЦ, реабілітаційні центри та інші

освітні чи лікувальні установи.

4. Робота не позбавлена окремих граматичних та стилістичних огріхів.

Втім, висловлені зауваження в цілому не впливають на позитивну оцінку рецензованої роботи.

Загальний висновок: дисертаційна робота Синиці А.О. є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має теоретичне і прикладне значення; відзначається беззаперечною актуальністю, науковою новизною, теоретичною і практичною значущістю; містить наукові здобутки, наукові положення й обґрунтовані висновки. Результати дослідження є важливими для розв'язання актуальної проблеми раннього допомоги дітям із церебральним паралічем.

Виконане дослідження Синиці А.О. «Логопедичний супровід дитини раннього віку з церебральним паралічем» відповідає вимогам пунктів 9, 11-14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015, № 1159 від 30.12.2015, № 567 від 30.12.2015, № 943 від 20.1 I .2019, № 607 від 15.07.2020), наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами від 31.05.2019), а її авторка заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.03 – корекційна педагогіка.

Офіційний опонент

Доктор педагогічних наук, професор,

завідувач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти

Полтавського національного педагогічного

університету імені В.Г.Короленка

Наталія ПАХОМОВА